

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet *Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare* (SOU 2024:93)

Ert dnr Ju2024/02655

Domstolsverket har granskat betänkandet *Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare* (SOU 2024:93) mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av myndigheterna inom Sveriges Domstolar, dvs. utifrån hur förslaget kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt. Granskningen har även omfattat hur förslaget kan påverka verksamhetsstöd, arbetsformer och rättssäkerheten generellt. Domstolsverket har bedömt att betänkandet innehåller förslag som i viss mån påverkar Sveriges Domstolar på ett sådant sätt och lämnar därmed följande synpunkter.

Ökat användande av hemliga tvångsmedel

Domstolsverket har noterat att lagstiftningstakten när det gäller lagstiftning som påverkar medborgarnas personliga integritet, såsom exempelvis regelverket kring hemliga tvångsmedel, är och har varit mycket hög under de senaste åren. Om de nu aktuella förslagen genomförs kommer ytterligare lagstiftning rörande hemliga tvångsmedel att införas. Då en del genomförda förändringar har varit både stora och principiellt viktiga välkomnar Domstolsverket den av regeringen tillsatta utredningen som har till uppdrag att göra en genomgående utvärdering av om den nya lagstiftningen är effektiv och vilka faktiska konsekvenser för den personliga integriteten som det samlade regelverket innebär i praktiken (*Hemliga och preventiva tvångsmedel – en effektiv och tydlig reglering*, Dir. 2025:12). Utredningen ska även göra en översyn av regelverkets utformning och lämna nödvändiga författningsförslag. Även detta välkomnas eftersom lagstiftningen förefaller påtagligt svår att överblicka och besvärlig att tillämpa.

En allmän synpunkt när det gäller förslaget om att använda hemliga tvångsmedel mot barn är att utredningen är sparsam med att redovisa konkreta siffror över den väntade mängden ärenden. Det är därför svårt för remissinstanserna att ta ställning till konsekvenserna av förslaget samt hur stort behovet av lagändringar är. Även med hänsyn tagen till den osäkerhet som råder i fråga om ärendemängden bedömer Domstolsverket att förslaget kommer att leda till något ökade kostnader både för domstolarna och anslaget Rättsliga biträden men att dessa kostnader kan hanteras inom givna ekonomiska ramar. Domstolsverket kommer att följa utvecklingen och vid behov återkomma med anslagsyrkanden.

Juridiskt biträde för barn – tingsrätternas kvällsberedskap

I fråga om förslaget som innebär en utökning av domstolarnas kvällsberedskap till att omfatta förordnande av juridiska ombud för barn kan Domstolsverket konstatera att en del sådana beslut redan idag fattas av domare som tjänstgör under kvällsberedskapen. En del domare har emellertid gjort bedömningen att lagstiftningen inte medger att sådana beslut fattas under beredskapstiden, varför man avslagit åklagarens framställningar. Mot denna bakgrund och av de skäl som framhålls i utredningen ställer sig Domstolsverket bakom utredningens bedömning att det finns ett behov av en utökning. Föreslagen reglering hade skapat tydlighet för den dömande verksamheten.

Domstolsverket vill dock framhålla att det av utredningen inte klart framgår i vilken mån kvällsberedskapen påverkas av förslaget. Utredningen har inte tagit fram något underlag avseende mängden ärenden som hanteras under kvällsberedskapen och redovisat konkreta uppskattningar om den väntade ökningen av ärenden. De praktiska konsekvenserna av en utökning är därför svåra att överblicka. Ett ökat fokus på förordnande av juridiska biträden för barn medför att annorlunda krav kan behöva ställas på de advokater som förordnas under kvällsberedskapen. Om antalet ärenden som ska hanteras under kvällsberedskapen ökar i icke oväsentlig mån kan det komma att bli nödvändigt att omorganisera kvällsberedskapen och ta fram helt nya rutiner. Här kan vidare tilläggas att utredningens förslag om att tiden för kvarhållande ska utökas med tre timmar kan medföra påverkan på kvällsberedskapen. Det är rimligt att anta att antalet förhör med unga som kommer att kunna genomföras kvälls- och nattetid kommer att öka vilket leder till ett utökat behov av att kunna förordna juridiska biträden utanför kontorstid. Kostnaderna kan därmed komma att öka. Mot denna bakgrund av nämnda osäkerheter är det svårt för Domstolsverket att klart ta ställning till fördel för förslaget.

För Domstolsverkets del medför förslaget bl.a. behov av ändringar i domstolarnas verksamhetsstöd och framtagande av nya mallar/handlingstyper. Åtgärderna är av begränsad omfattning och kan hanteras inom givna ekonomiska ramar.

När det gäller domstolarnas helgberedskap kan Domstolsverket konstatera att förslagen inte innebär någon faktisk skillnad jämfört med hanteringen idag.

Underrättelseskyldighet vid domstolsbeslut om hemliga tvångsmedel
Domstolsverket välkomnar utredningens bedömning att Åklagarmyndigheten i stället för domstolarna bör ansvara för underrättelser till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden när en domstol beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 6 b § preventivlagen och 21 § lagen om hemlig dataavläsning.

Detta yttrande har beslutats av rättschefen Peter Islander. Föredragande har varit juristen Sarah Ossowski Tibell.

Peter Islander

Sarah Ossowski Tibell